

STRETNUTIE FILOZOFOV V ZWETTLI r. 1989

V dňoch 6. až 10. júna 1989 sa uskutočnilo v Zwettli už 26. stretnutie rakúskych filozofov s predstaviteľmi filozofického frontu zo susedných krajín. Zasadnutia sa zúčastnilo vyše pol stovky filozofov z Rakúska, ČSSR, ZSSR, Poľska, MLR, NDR, Dánska, NSR a Holandska. V nadväznosti na minuloročné rokovania venované pojmu individua bola predmetom zasadnutia téma *Teória a prax: individuum, medziľudské vzťahy a spoločnosť* (Theorie und Praxis. Individuum, Mitmenschlichkeit und Gesellschaft).

Hlavný referát predniesol prof. Hans Dietrich Klein — vedúci Katedry filozofie viedenskej univerzity. Vo svojom úvodnom slove naznačil základné problémové okruhy späté s danou témou. Profesor Klein tematizoval problematiku individua so zreteľom na problém vymedzenia vedomia a sebauvedomenia, pričom vychádzal z Aristotelovho rozdelenia ľudskej činnosti (vzťah poesis a techné). Pri rozvíjaní úvah na margo identity vedomia (logická, empirická, temporálna identita) hojne čerpal z myšlienkového dedičstva nemeckého idealizmu (Kant, Fichte, Hegel) a v tejto súvislosti vyslovil niekoľko kritických postrehov na adresu komunikatívnej koncepcie vedomia (Apèl, Habermas), v ktorej komunikácia substituuje transcendentálny subjekt. Vcelku možno konštatovať, že pri určení podmienok identity vedomia ako nevyhnutného predpokladu pre vymedzenie pojmov individua, individuality a subjektu referujúci hájil produktívnosť transcendentálneho prístupu, čo sa pokúsil doložiť objasňovaním procesov utvárania ja na pozadí Hegelovej *Fenomenológie ducha*.

Ústredným leitmotívom príspevku bolo aj akcentovanie a funkcia medziľudských vzťahov pri konštituovaní individua ako subjektu. V tomto smere snád bolo možné referátu vyčítať tendenciu k preceňovaniu sféry morality, hoci záver príspevku bol zameraný na rozbor niektorých aspektov ekonomického konania (vzťah práce a seba produkcie) a na analýzu filozofie práva (problém spravodlivosti, konsensu, kritika utilitarizmu, vzťahu medzi legalitou a sférou morálneho).

Referát prof. Kleina sa vyznačoval originálnymi postrehmi, logickou skĺbenosťou predložených úvah, podnetnosťou myšlienok, a najmä tým, čoho je v našich pomeroch ako šafránu — hlbokými znalosťami dejín filozofie, pričom dejinno-filozofická matéria neslúžila na ilustráciu predložených téz, ale bola nástrojom formulovania moderných problémov.

Počas ďalšieho rokovania odznali príspevky na témy: *Problém individualizácie v modernej spoločnosti* (prof. J. Filipec), *Marxisticko-leninská teória činnosti* (akad. J. Netopilík), *Teória a prax* (prof. W. Eichhorn). Bez zveličovania treba poznamenať, že po každom referáte sa rozprúdila živá a neformálna diskusia, na ktorej sa zúčastnili takmer všetci prítomní. Keďže len samotný výpočet otázok, ktoré boli predmetom polemík, by zaplnil niekoľko stránok, aspoň telegraficky a útržkovito, o čom sa hovorilo: diskutujúci vo svojich príspevkoch zdôrazňovali rôzne roviny špecifikácie individuí, rozličné podoby historickej emancipácie individua vo vzťahu k prírode a spoločnosti, pomer

medzi dejinami a dejinnosťou, problém sebaopotvrdenia, účinnosť kategorického imperatívu, socializačné mechanizmu, atď. V rámci tejto diskusie sa vyhroutil zaujímavý problém, ktorý ďalej rozvinuli najmä filozofi zo socialistických krajín, či je problém individua módnou záležitosťou, či je nastolený reálnymi spoločenskými potrebami.

Hoci polemiky a diskusie nevyústili do všeobecne akceptovaných riešení sporných otázok, čo vylučoval aj široký záber a odlišné východiská diskutujúcich, diskusie, ktoré sa počas sympózia uskutočnili, boli pozoruhodným svedectvom o súvislostiach a rozdieloch medzi dialektikou rozvíjanou v rámci transcendentálneho idealizmu a dialektikou pestovanou z pozícií dialektického materializmu. Najmä z tohto zorného uhla sa nám stretnutie v Zwettli vidí inšpirujúcim a provokujúcim. V tejto súvislosti chceme za všetky vystúpenia spomenúť aspoň príspevok čl. kor. K. Berku, ktorý sa zamerával nielen na analýzu pojmu všeobecného, zvláštneho a jedinečného, pričom svoje vystúpenie doložil Aristotelovými textami, ale aj spochybil tézu o prevládajúcich tendenciách individualizácie. Toto vystúpenie prinieslo isté oživenie, lebo bolo motivované východiskami, ktoré sa do značnej miery vymykali artikulovaným premisám sympózia. Na Berkov príspevok reagoval aj nestor zwettlovských stretnutí profesor Heintl.

Záverčné slovo opätovne predniesol prof. Klein, ktorému pripadla neľahká úloha, aby v spleti diferencovaných prístupov a problémov ukázal isté zjednocujúce momenty. Podľa jeho vyjadrenia ohniskom, v ktorom sa zbíjali a ku ktorému smerovali pertraktované problémy, bol vzťah medzi teóriou a praxou a problém vzťahu medzi morálnym a individuom. V tejto súvislosti sa prof. Klein pokúsil aplikovať Kantov kategorický imperatív na súčasné ekologické problémy. So zreteľom na problémové okruhy, ktoré sa vykryštalizovali počas rokovania, sa na podklade hlasovania rozhodlo o téme budúceho stretnutia, ktoré bude orientované na *Zmysel dejín*. Hlavný referát prednesie doc. J. Kudrna.

Kvôli priblíženiu atmosféry sympózia nemožno mlčky obísť perfektnú organizáciu, starostlivosť a veľkorysosť usporiadateľov, čo nepochybne prispelo a umocnilo príjemnú a vecnú pohodu rokovania. Tohtoročné stretnutie v Zwettli hodnotíme ako vydarený pokus o tolerantný dialóg, ktorý umožnil konfrontovať marxistický spôsob argumentácie s iným štýlom myslenia. Otvorenosť, konkrétnosť, sila argumentov, to sú lákadlá, ktoré by slovenskí filozofi nemali nechať nepovšimnuté, tým viac, že organizátorom nechýba ani úprimný záujem, ani dobrá vôľa k spolupráci.

Jana Gašpariková — Tatiana Sedová